

BİBLİYOGRAFYA :

Müslim, "Cihâd", I, 14; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 216, 297; İbn Hişâm, *es-Sire*, Kahire 1355/1936, I, 306-307; III, 265; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 641-643; Hemdânî, *Şifâtü Cezireti'l-Ârab* (nşr. Muhammed b. Ali el-Ekvâ), Riyad 1397/1977, s. 272, 325, 329-330, 334; Sem'ânî, *el-Ensâb*, IX, 297-299; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 172; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 566-573; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, I, 225-228; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdü'l-me'âd*, Kahire 1970, III, 55; Kalkaşendî, *Kalâ'idü'l-cümân* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Kahire 1402/1982, s. 95, 113-114; a.mlf., *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 352; Muhammed Emîn es-Süveydî, *Seba'ikü'z-zeheb fi ma'rifeti kabâ'ili'l-Ârab*, Beyrut 1406/1986, s. 215-216; Bahriye Üçok, *İslâmdan Dönerler ve Yalancı Peygamberler (Hicrî 7-11. Yıllar)*, Ankara 1967, s. 23, 32, 51, 53, 54, 61, 63, 67; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, VII, 513; W. Montgomery Watt, *Muhammad at Medina*, New York 1981, s. 36, 78, 81, 87, 91, 93, 106, 237, 350, 367, 377; a.mlf., "Fazâre", *El²* (İng.), II, 873; Kehhâle, *Mu'cemü' kabâ'ili'l-Ârab*, Beyrut 1402/1982, III, 918; Abdülâzîz b. Sâlih el-Hilâbî, "Seriyetü Zeyd b. Hârise ilâ Benî Fezâre", *Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb*, XIII/1, Riyad 1986, s. 61-81; J. Schleifer, "Fezâre", *IA*, IV, 600-601.

MEHMET ALİ KAPAR

FEZÂRÎ, Ebû İshak

(أبو إسحاق الفزاري)

Ebû İshâk İbrâhîm b. Muhammed
b. el-Hâris el-Fezârî
(ö. 188/804 [?])

Muhaddis ve fakih.

Küfe'de doğdu. Dimaşk ve Bağdat'ta bulundu. İçlerinde Süleyman el-Bettî, A'meş, Mûsâ b. Ukbe, Hişâm b. Urve, Humeyd et-Tavîl, Mâlik b. Enes, Evzâî ve Süfyân es-Sevrî'nin de bulunduğu birçok kişiden hadis rivayet etmiş, hocaları Evzâî ve Sevrî'den başka İbnü'l-Mübârek, Abdullah b. Avn el-Harrâz, Abdülmelik b. Habîb el-Massîsî gibi âlimler de ondan hadis rivayetinde bulunmuşlardır.

Fezârî Hz. Peygamber'in sünnetine bağlı, bid'atlara karşı olan, iyiliği tavsiye edip kötülüğü önlemede hassas, faziletli bir şahsiyete sahipti. Yahyâ b. Maîn, Nesâî, İclî ve İbn Hibbân onun sika* olduğunda ittifak etmişlerdir. Hârûnürreşîd'in öldürülmesini emrettiği bir zındığın, "Hz. Peygamber adına uydurduğum 1000 hadisi ne yapacaksın?" demesi üzerine halifenin, "Ey Allah düşmanı, Ebû İshak el-Fezârî ve Abdullah b. Mübârek yanında sen kim oluyorsun! Onlar senin söylediklerini ayıklar ve harf harf çıkarırlar" diye cevap vermesi onun Fezârî'nin

ilmine olan güvenini göstermektedir. İbn Hacer, İbnü'n-Nedîm'den naklen müslüman âlimler içinde ilk usturlabı İbrâhîm b. Muhammed el-Fezârî'nin yaptığını söylerken (*Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 153) onu astronomi bilgini Fezârî ile karıştırmıştır. Çünkü İbnü'n-Nedîm bu bilgisi Ebû İshak İbrâhîm b. Habîb el-Fezârî adlı bir âlim için kaydetmektedir (*el-Fihrist*, s. 332).

Ömrünün büyük bir kısmını zamanın serhat şehirlerinden Misis'te (bugün Adana merkez ilçesine bağlı Yakapınar bucağı) geçiren Fezârî burada halkın İslâmî kültürle yoğrulması için büyük gayret sarfetmiş ve 188'de (804) bu şehirde vefat etmiştir. Ancak onun ölüm tarihi olarak Ebû Dâvûd 185 (801), Buhârî 186 (802) ve İbn Asâkir 188 (804) yılını vermektedir.

Fezârî *Kitâbü's-Siyer* adıyla bir eser kaleme almıştır. Kaynaklarda *Kitâbü's-Siyer ve'l-cihâd*, *Kitâbü's-Sire fi dâri'l-harb* ve *Kitâbü's-Siyer fi'l-ahbâr ve'l-ahdâs* adlarıyla geçen ve İslâm devletler hukukuna dair ilk eserlerden olan kitap için İmam Şâfiî'nin, "Siyer (devletler hukuku) konusunda benzeri yazılmamıştır" dediği ve aynı konudaki eserinde onun tertibini esas aldığı söylenir (İbn Hacer, I, 152). Fezârî'den Muâviye b. Amr er-Rûmî'nin (ö. 215/830) rivayet ettiği *Kitâbü's-Siyer* beş bölümden meydana gelmiş olup Fas Karaviyyîn Kütüphanesi'nde (nr. 139) mevcut nüshasının ikinci bölümü 270 (883-84) yılında istinsah edilmiştir. Eser Fâruk Hamâde tarafından yayımlanmıştır (Beyrut 1987).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Ubeyd, *el-Emvâl*, Kahire 1395/1975, s. 223, 227; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 488; İclî, *es-Sikât*, s. 54; İbn Hibbân, *es-Sikât*, VI, 23; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Teceddüd), s. 332; Ebû Nuaym, *Hilye*, VIII, 253-265; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, I, 209-215; İbn Manzûr, *Muhtâşaru Târîhi Dimaşk*, IV, 113-117; Mizzi, *Tehzîbü'l-Kemâl*, II, 167-170; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VIII, 539-543; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 273-274; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 151-153; Sezgin, *GAS*, I, 292; C. Awvâd, *Akdemü'l-mahtûlâtü'l-Ârabîyye fi mektebâti'l-Âlem*, Bağdad 1982, s. 149; Hüseyin Atvân, *er-Rivâyetü't-târîhiyye fi bilâdi's-Sâm fi'l-Âsi'l-Ümevî*, Beyrut 1986, s. 202-206; Muhammed b. Abdülâzîz ed-Debbâğ, "Kitâbü's-Siyer li-Ebî İshâk İbrâhîm b. Muhammed b. el-Hâris el-Fezârî", *el-Menâhil*, XXX, Rabat 1984, s. 347-359; Miklos Muranyi, "Das Kitâb al-Siyer von Abû İshâq al-Fazârî Das Manuscript der Qarawiyîn-Bibliothek zu Fâs", *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, VI, Jerusalem 1985, s. 63-97.

HASAN GÜLEÇ

FEZÂRÎ, İbrâhîm b. Abdurrahman

(إبراهيم بن عبدالرحمن الفزاري)

Ebû İshâk Burhânüddîn İbrâhîm
b. Abdurrahmân b. İbrâhîm
el-Fezârî eş-Şâfiî
(ö. 729/1329)

Şâfiî fakihî.

Mısır asıllı olup Rebülevvel 660'ta (Şubat 1262) Dimaşk'ta doğdu ve orada yaşadı. Babası Firkâh'a izâfeten İbnü'l-Firkâh diye de anılır. Babası ve dedesi de fakihdir. Babasından fıkıh, amcası Şerefeddin Ahmed b. İbrâhîm'den Arapça okudu. Ayrıca Ebû'l-Abbâs İbn Abdüldâim, İbn Ebû'l-Yüsr, İbn Ebû Asrûn, Ebû İshak İbrâhîm b. Abdülâzîz es-Sülemî, Ebû'l-Abbâs İbnü'n-Nehhâs, Abdülâtif el-Harrânî ve Muhammed b. Ahmed eş-Şerîşî gibi âlimlerden ders aldı. Dimaşk'ta Bâdrâyye Medresesi'nde müderrislik yaptı, birçok öğrenci yetistirdi. Tâceddin es-Sübki ve Muhammed b. Câbir el-Vâdiâşî ondan icâzet alan tanınmış âlimlerdendir. Amcası Şerefeddin'in ölümü üzerine Dimaşk'taki Emeviyye Camii hatipliğine tayin edildiyse de bir ay sonra bu görevden ayrıldı. Necmeddin İbn Sasrâ ölünce (ö. 723/1323) onun yerine Dimaşk başkadısı olması için yapılan teklifi kabul etmedi. Zamanında Şâfiî mezhebinin en önde gelen âlimlerinden biri olan Fezârî Cemâziyelevvel 729'da (Mart 1329) vefat etti ve Bâbüs-sagîr Kabristanı'nda babasının yanına defnedildi.

Alçak gönüllü, iyilik sever bir kişi olan Fezârî tartışmadan kaçınır, devlet adamlarına pek yaklaşmazdı. İlimle meşgul olan kişilere hizmetten zevk duyar, öğrencilerinin ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenirdi. Çağdaşı Takıyyüddin İbn Teymiyye ile bazı konularda farklı görüşlere sahip oldukları halde birbirlerine saygı göstermişler ve aralarındaki münasebeti kesmemişlerdir.

Eserleri. 1. *Bâ'ışü'n-nüfûs ilâ ziyâretü'l-Kudsî'l-maħrûs*. On üç fasıldan meydana gelmekte olup Ebû Muhammed İbn Asâkir'in *el-Câmî'u'l-müstakşâ fi fezâ'ili'l-Mescidi'l-akşâ*'sından ve ilgili diğer eserlerden özetlenmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde nüshaları bulunan eser (Hacı Mahmud Efendi, nr. 2015; Reisülküttâb Mustafa Efendi, nr. 236/2; Şehid Ali Paşa, nr. 985/2, 1398/3; Ayasofya, nr. 3469) Charles D. Matthews tarafından yayımlanmıştır (*Journal of the*